

انذیکده از سبب تبیین

مجموعه گزارش‌های ویژه - فروردین ماه ۱۳۹۵

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دولت یازدهم

مواضع اعلامی دولت یازدهم
در رابطه با یمن

مجموعه گزارش‌های ویژه

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دولت یازدهم
مواضع اعلامی دولت یازدهم در رابطه با یمن

کاری از اندیشکده راهبردی تبیین

وبسایت اندیشکده: www.Tabyincenter.ir

نشانی:

تهران خیابان پاسداران، چهارراه فرمانیه، **خیابان شهید آیت الله نمر**
(بوستان سابق)، خیابان نسترن، پلاک ۳۲

کد پستی: ۱۵۸۵۶۸۶۷۱۱

تلفن: ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمابر: ۲۶۱۵۳۳۲۹

فهرست

مقدمه / ۲

یمن، بحران در منطقه‌ای استراتژیک / ۳

دولت یازدهم و بحران یمن / ۴

۱- راه حل دیپلماتیک در برابر ائتلاف جنگ طلبانه / ۵

۲- رایزنی‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای / ۱۷

۳- محکومیت اقدامات متجاوزین به یمن / ۲۰

۴- خطر گروه‌های تروریستی / ۲۲

سخن پایانی / ۲۴

مقدمه

روی کار آمدن دولت یازدهم، فصل جدیدی را در روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران گشود که از اصلی ترین مولفه های آن می توان به اولویت بندی جدید در سیاست خارجی منطقه ای اشاره کرد که روحانی در اولین مصاحبه مطبوعاتی خود پس از انتخابات از آن اینگونه پرده برداری کرد:

“اولویت اول دولت جدید در بحث سیاست خارجی، داشتن روابط دوستانه و نزدیک با همه همسایگان است”^۱

در همین راستا، ظریف، وزیر امور خارجه و مسئول اجرای سیاست خارجی دولت یازدهم، در مقاله ای در فارن پالیسی، بر این اولویت دولت جدید اینگونه تاکید کرده است:

“اعتمادسازی و همکاری مبنای اصلی سیاست منطقه ای ایران را تشکیل خواهد داد.”^۲

اما اینکه اعتمادسازی و همکاری تا چه میزان به وقوع پیوسته، و دولت تا چه میزان توانسته این مهم را در منطقه محقق کند، بحث های زیادی وجود دارد. آنچه مشهود است اینکه حوادث و اتفاقات جاری در منطقه که با سرعت چشمگیری در حال وقوع و پیشرفت می باشد، به عنوان مانعی جدی، بر سر راه دولت یازدهم قرار گرفته است. حوادث منطقه، دولت را برای پیگیری اهداف خود در سیاست خارجی منطقه ای با چالش جدی مواجه کرده است. از جمله جدی ترین چالش هایی که دولت در عرصه منطقه جنوب غرب آسیا با آن مواجه شد، بحران یمن بود.

اندیشکده راهبردی تبیین

1 . <http://isna.ir/fa/news/92032716693/>

2 . <http://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2014-04-17/what-iran-really-wants>

یمن، بحران در منطقه‌ای استراتژیک

موج بیداری اسلامی باعث شکل‌گیری اعتراضات مردمی به ۳۰ سال حکومت مستبدانه علی عبدالله صالح شد. یکسال و نیم پس از آغاز انقلاب مردمی یمن، صالح از سمت خود کناره‌گیری کرد و عبدربه منصور هادی، معاون وی، در چارچوب طرح شورای همکاری خلیج فارس و برای تشکیل دولت وحدت ملی طی ۱۴ ماه و برگزاری انتخابات ریاست جمهوری طی ۹۰ روز، به قدرت رسید. دخالت‌های کشورهای مثل عربستان در امور داخلی یمن و همچنین عدم تحقق وعده‌های اصلاحی دولت جدید و عدم اجرایی شدن توافق تشکیل دولت وحدت ملی و برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، نیروهای مردمی انصارالله را بر آن داشت تا با رهبری جریان مردمی معترض، اقدام به تحریکات انقلابی کرده و صنعا را تحت کنترل خود درآورد. انصارالله از کاخ ریاست جمهوری بیانیه قانون اساسی در یمن را با مشارکت وزرای دفاع و کشور یمن صادر کرد که براساس این بیانیه به کمیته‌های انقلابی این اختیار داده می‌شد که مدیریت امور کشور را برعهده بگیرند. این بیانیه همچنین شامل انحلال پارلمان و تشکیل شورای انتقالی متشکل از ۵۵۱ عضو و تشکیل شورای ریاست جمهوری متشکل از پنج عضو می‌شد. چندی بعد از این رویداد، عبدربه منصور هادی با فرار از صنعا به عدن رفت و علی رغم این که از منصب استعفا داده بود، تاکید کرد که همچنان نظام وی «مشروعیت دارد». با پیشروی نیروهای مردمی و انصارالله به سمت عدن، عربستان سعودی به همراه چند کشور عربی به ایجاد ائتلافی برای مقابله با مردم یمن و جنبش مردمی انصارالله اقدام کرد، و این ائتلاف را در راستای حمایت از دولت منصور هادی قانونی اعلام کرده و آن را طوفان قاطعیت نامید.

دولت یازدهم و بحران یمن

دولت یازدهم زمانی روی کار آمد که انقلاب یمن دوران گذار را سپری می کرد. در این دوران مردم خواستار تحقق وعده های دولت ائتلافی بوده و یمن از آرامشی نسبی برخوردار بود. گرچه دولت مردان سعودی هرازگاهی مواضعی بر ضد جمهوری اسلامی می گرفتند و ایران را به دخالت در اوضاع داخلی یمن متهم می کردند، اما بر اساس سیاست های منطقه ای دولت یازدهم، اقدامات دولت در راستای تنش زدایی در منطقه پیش می رفت. دولت یازدهم نیز از گذار سیاسی و حاکمیت رای مردم در یمن استقبال کرده و آن را راه حلی موجود برای حل مناقشات می دانست و از این رو بود که از گفتگوهای یمنی-یمنی در داخل خاک این کشور استقبال می کرد. در همین راستا «محمد عبدالسلام» سخنگوی جنبش انصارالله و عضو شورای رهبری این جنبش در گفتگو با خبرنگاری تسنیم، ضمن تقدیر از مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال یمن، این مواضع را در راستای حمایت از ملت یمن توصیف کرد.^۳ ایران در برهه ای که اعتراضات بار دیگر در یمن بالا گرفت نیز، طرف های یمنی را به مذاکرات داخلی و تشکیل دولت ائتلافی فرا می خواند و تلاش خود را برای حل و فصل بحران یمن در داخل این کشور بکار بست. اما زیاده خواهی دولت منصور هادی مانع از ایجاد اتحاد میان نیروهای یمنی شد و همین مساله یمن را رفته رفته به بحرانی دیگر سوق می داد. آغاز تهاجم ائتلاف سعودی به یمن، فصل تازه ای در تلاش های دیپلماتیک دولت برای حل و فصل بحران یمن گشود. در ابتدای وقوع حمله عربستان نیز صالح الصمداد، رئیس دفتر سیاسی جنبش «انصارالله» و مرد دوم این جنبش در مصاحبه با روزنامه کویتی الرای به تلاش ایران برای دستیابی به راه حل یمنی برای خروج از بحران اشاره کرده و بیان داشته بود:

برادران ما در جمهوری اسلامی ایران آمادگی خود برای کمک به یمن را اعلام کردند و در این راستا چندین توافقنامه در تهران امضا شد و برخی از آنها اعلام گردید، اما جنگ موجب عدم اجرای آنها شد.^۴

۱- راه حل دیپلماتیک در برابر ائتلاف جنگ طلبانه

با شروع تهاجم گسترده عربستان به یمن، جمهوری اسلامی به همراه برخی دیگر از کشورها، تلاش‌هایی را برای پایان دادن به این بحران آغاز کردند. از جمله‌ی این تلاش‌ها می‌توان به طرح فرستاده‌ی ویژه سازمان ملل، جمال بن عمر، اشاره کرد که با شکست مواجه شد.^۵ دولت یازدهم نیز طرحی را برای پایان دادن به بحران یمن، طراحی و پیشنهاد کرد. وزارت امور خارجه نیز مسئول رسیدگی به این طرح و پیگیری عملیاتی شدن آن شد. طرح ۴ ماده‌ای ایران برای برون رفت از اوضاع بحرانی در یمن، ذیل نامه‌ای توسط ظریف برای بان کی مون، رسانه‌ای شد. این طرح عبارت بود از:

۱- برقراری آتش بس و توقف سریع همه حملات نظامی خارجی ۲- ارسال فوری و بدون وقفه کمک‌های انسانی و پزشکی برای مردم یمن ۳- از سرگیری گفتگوی ملی یمنی و تحت هدایت مردم یمن و با مشارکت نمایندگان همه احزاب سیاسی و گروه‌های اجتماعی این کشور ۴- تشکیل دولت فراگیر و وحدت ملی یمن.^۶

4 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/406026/>

5 . <http://didban.ir/fa/news-details/24755/>

6 . <http://www.iribnews.ir/fa/news/80561/>

ظریف همچنین در ادامه این نامه خاطر نشان کرده بود: اینجانب امیدوارم که جنابعالی سریعا با استفاده از اختیارات خود و مشورت با طرفهای درگیر، نسبت به تسهیل و تشویق لازم برای خاتمه دادن به بمباران های بی هدف و همچنین آغاز گفتگوهای حقیقی بمنظور یافتن راه حل سیاسی این بحران فاجعه بار اقدام کنید. دولت جمهوری اسلامی ایران آماده همکاری با جنابعالی برای رسیدن به این هدف است.^۷

حسین امیر عبداللهیان نیز طرح ۴ ماده ای ایران را متضمن امنیت منطقه ای و فرصتی مهم برای عربستان سعودی دانست که خطای راهبردی حرکت در مسیر جنگ رافوری متوقف کند. وی همچنین افزوده بود: این طرح همچنین فرصتی برای سازمان ملل متحد و همه گروه های یمنی به منظور بازگشت به مذاکره ملی و مؤثر و تشکیل دولت وحدت ملی است.^۸ البته این طرح برای طرفین مخالف نیروهای مردمی و انصار الله تا کنون چندان مطلوب نبوده است. در همین راستا ریاض یاسین وزیر خارجه دولت مستعفی منصور هادی در گفتگو با العربیه طرح ایران را دلیلی بر دخالت ایران در یمن دانست و راجح بادی سخنگوی دولت منصور هادی نیز اعلام کرد که طرح ایران را نمی پذیرند.^۹

در ذیل به بررسی اقدامات و اظهارات مقامات رسمی دولت یازدهم در راستای اجرای طرح ۴ ماده ای برای پایان دادن به بحران یمن پرداخته خواهد شد.

7 . <http://www.iribnews.ir/fa/news/80561/>

8 . <http://www.598.ir/fa/news/310225/>

9 . <http://didban.ir/fa/news-details/24755/>

-برقراری آتش بس و توقف سریع همه حملات نظامی خارجی

در همین راستا روحانی در دیدار با فواد معصوم رئیس جمهور عراق بیان کرده بود: ما خواستار آتش بس فوری به معنای واقعی کلمه در یمن هستیم.^{۱۰}

وی همچنین در نشست مشترک خود با رئیس جمهور عراق اظهار کرد: در یمن باید یک آتش بس فوری واقعی و نه آتش بسی در مقام سخن اتفاق افتد.^{۱۱}

ظریف نیز در نامه خود به بان کی مون با اشاره به اوضاع وخیم در یمن با اشاره به این بند از طرح دولت افزود: در چنین شرایطی وظیفه فوری جامعه بین الملل مداخله موثر برای پایان دادن به این حملات هوایی بیهوده، برقراری آتش بس و تضمین ارسال کمک های انساندوستانه و پزشکی برای مردم یمن و کمک به بازگشت صلح و ثبات در این کشور از طریق گفت و گو و آشتی ملی بدون هیچ پیش شرطی است.^{۱۲}

ظریف همچنین در نشست در مادرید تاکید کرد حملات هوایی (به یمن)؛ به طور واضح راه حل مناسب نیستند و تمام حملات هوایی وزمینی باید متوقف شوند.^{۱۳}

وی در کنفرانس خبری مشترک با همتای پاکستانی خود نیز با بیان اینکه ما خواستار آتش بس فوری در یمن هستیم گفت: ما خواهان متوقف شدن بمباران به بیمارستان ها، مراکز تامین انرژی و زیرساخت ها از جمله پل ها در یمن هستیم.^{۱۴}

10 . <http://www.ghatreh.com/news/nn25836349/>

11 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/203936/>

12 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/199600/>

13 . <http://www.ana.ir/news/23323>

14 . <http://isna.ir/fa/news/94011906055/>

امیر عبداللهیان، معاون وزیر امور خارجه، نیز در همین راستا بیان کرده بود: از ابتدای تحولات، جمهوری اسلامی در کمک به مردم یمن در توقف تجاوزات عربستان و تقویت روند سیاسی نقش مهمی را ایفا کرده که تا زمانی که در چارچوب طرح جمهوری اسلامی شاهد برقراری صلح و ثبات در یمن باشیم، ادامه خواهد یافت.^{۱۵}

وی همچنین در رایزنی تلفنی با نماینده ویژه دبیرکل در امور یمن گفت که برای حل مساله یمن چاره‌ای جز آتش بس و گفت‌وگو نیست.^{۱۶}

- ارسال فوری و بدون وقفه کمک‌های انساندوستانه و پزشکی برای مردم یمن

جمهوری اسلامی ایران پس از آغاز بحران در یمن و وضعیت انسانی فاجعه بار در این کشور که در پی ماه‌ها درگیری و همچنین محاصره بیرحمانه سعودی بوجود آمده بود، تمام تلاش خود را برای ارسال کمک‌های بشردوستانه به مردم یمن به کار گرفت. عربستان در تمامی مراحل سعی داشت با کارشکنی مانع از رسیدن این کمک‌ها به مردم یمن شود. این کشور، ایران را به حمایت تسلیحاتی از حوثی‌ها در یمن متهم کرده و با طرح اتهامات بی اساس سعی در ایجاد خلل در مساعدت ایران به یمن داشت. چندین محموله هوایی کمک‌های ایران برای مردم یمن توسط هواپیماهای سعودی به ایران بازگردانده شد و به هیچ کدام از هواپیماهای ایران اجازه ورود به خاک یمن داده نشد و در سومین مرتبه از اعزام هواپیمای حامل کمک‌های دارویی و غذایی برای یمن، هواپیماهای سعودی برای جلوگیری از فرود هواپیما، فرودگاه صنعا را هدف موشکباران خود قرار دادند. العسیری در توجیه این

15 . <http://www.mashregnews.ir/fa/news/419109/>

16 . <http://www.tabnak.ir/fa/news/514796/>

اقدام به روزنامه «الشرق الاوسط» گفت: این اقدام در پی پاسخگو نبودن هواپیمای ایرانی به درخواست برج مراقبت جده و مسقط برای تفتیش هواپیما صورت گرفته است.^{۱۷} و این در حالی است که هواپیمای مذکور از قبل مجوز ورود به خاک یمن را کسب کرده بود.

دولت با محوریت وزارت امور خارجه هماهنگی‌های لازم را برای رساندن کمک‌های بشردوستانه به یمن پیگیری کرده است. در همین راستا امیر عبداللهمیان، معاون عربی آفریقایی وزارت امور خارجه، بیان داشته بود: ما از ابتدا در وزارت امور خارجه موضوع ارسال کمک‌های انسان دوستانه به یمن را در قالب‌های مختلف پیگیری کردیم. وی افزود: قالب دیگر ارسال کمک‌های انسان دوستانه از طریق هوایی به مناطقی در همسایگی یمن است که سازمان ملل تعیین کرده و به طور مشخص بندر سلاله عمان و بندر جیبوتی برای این کار تعیین شده است و انتقال این کمک‌ها با هماهنگی کامل سازمان ملل پیگیری می‌شود.^{۱۸} وزارت خارجه از ابتدا سعی داشته تا کمک‌های بشردوستانه از طریق کانال‌های رسمی و بین‌المللی به یمن ارسال شده تا از این طریق هیچ‌گونه شبهه‌ای در مورد ارسال تسلیحات نظامی در میان نباشد. سفر معاون دبیر کل سازمان ملل در امور کمک‌های بشردوستانه و نیز نماینده جدید بان کی مون در امور یمن به تهران نیز در همین راستا قابل ارزیابی است. امیر عبداللهمیان نیز در مورد این سفر بیان داشت: قرار است در دیدار با خانم والری آموس معاون دبیرکل سازمان ملل در امور کمک‌های انسان دوستانه در تهران برای ارسال کمک به مردم یمن، هماهنگی‌های دقیق‌تری داشته باشیم.

17 . <http://www.irinn.ir/news/88750/>

18 . <http://sedayiran.com/fa/news/61677/>

وی همچنین موضوع مذاکره با نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل در امور یمن را نیز به طور مشخص پیگیری و بررسی راهکار سیاسی برای حل و فصل بحران این کشور عنوان کرد.^{۱۹}

ارسال محموله های کمک برای مردم مظلوم یمن از طریق کشتی نیز دیگر اقدامی بود که وزارت امور خارجه مسئول پیگیری آن شده بود. در همین راستا امیر عبداللهیان بیان کرده بود: درخصوص کشتی حامل کمک های انسان دوستانه ما نیز هماهنگی کامل با سازمان ملل به منظور تسهیل در انتقال کمک ها چه به طور مستقیم و چه به طور غیر مستقیم از مسیرهای ثالث و تعیین شده سازمان ملل در حال پیگیری است.^{۲۰}

اما موضوعی که لازم است به آن اشاره شود، کشتی حامل محوله دارویی و غذایی ایران بنام نجات است. این کشتی که به منظور شکستن محاصره مردم یمن و رساندن محموله غذایی و دارویی به این کشور در حرکت بود، به سبب حاشیه های بوجود آمده برای آن به یک نماد تبدیل شد. نیروهای ائتلاف به فرماندهی عربستان از ابتدا با ورود این کشتی به یمن مخالفت کرده و ورود آن را منوط به بازرسی خود دانستند. در همین راستا احمد العسیر فرمانده ائتلاف سعودی تاکید کرده بود: دولت قانونی یمن (دولت مستعفی عبدالربه منصور هادی) خواهان اعمال محدودیت های دریایی بر بنادر و آب های منطقه ای این کشور شده است. این محدودیت های دریایی شامل بازدید از کشتی های خارجی است. در صورتی که یک کشتی حامل کمک های بشر دوستانه باشد، باید بازرسی شود تا از بار این کشتی اطمینان حاصل شود و سپس اجازه داده می شود تا در بنادر یمن پهلو بگیرد.^{۲۱}

19 . <http://sedayiran.com/fa/news/61677/>

20 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/205269/>

21 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/203703/>

این در حالی بود که مقامات ایرانی تاکید کرده بودند اجازه بازرسی از این کشتی به هیچ کشوری رانخواهند داد. در همین راستا می‌توان به سخنان سخنگوی اسبق وزارت امور خارجه اشاره کرد که بیان داشته بود: سخنگوی وزارت امور خارجه نیز گفت: به کشورهای درگیر در جنگ یمن اجازه بازرسی کشتی حامل کمک‌های انسانی جمهوری اسلامی ایران داده نخواهد شد^{۲۲}. با توجه به فضا سازی ها در مورد کشتی نجات، جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد این کشتی توسط ناوگروه ۳۴ نیروی دریایی ارتش اسکورت خواهد شد. وزارت دفاع نیز در بیانیه ای اعلام کرد: عواقب هرگونه اقدام تحریک آمیز و ماجراجویی شرورانه در مسیر کمک رسانی به مردم یمن، بر عهده رژیم آل سعود و آمریکا خواهد بود.^{۲۳} معاون ستاد کل نیروهای مسلح، سردار جزایری، نیز هشدار داد که در صورت ایجاد مزاحمت برای کشتی حامل کمک‌های بشر دوستانه جمهوری اسلامی ایران برای یمن؛ آتشی به پامی شود که مهار آن از دست عربستان و آمریکا خارج است.^{۲۴} با وجود تمام این حمایت ها این کشتی که عازم یمن بود، به دلایل نامعلومی به جای لنگر اداختن در سواحل یمن، راهی جیبوتی شد و کمک‌های مردم ایران به صورت مستقیم به مردم یمن نرسید^{۲۵} و بعد ها خبرهایی از فروش مواد ارسالی ایران توسط دلان جیبوتی به گوش رسید. قبل از این اقدام «استیو وارن» سخنگوی وزارت دفاع آمریکا، گفته بود کشتی ایرانی نباید در یمن پهلو بگیرد و باید در جیبوتی توقف کرده و محموله اش را به سازمان ملل تحویل دهد^{۲۶}.

22 . <http://javanonline.ir/fa/news/718181/>

23 . <http://jamejamonline.ir/online/1940941789735659803>

24 . <http://jamejamonline.ir/online/1940802819846934776/>

25 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/448135/>

26 . <http://www.jahannews.com/fa/doc/news/422430/>

چندی بعد جان کری در جلسه شورای روابط خارجی درباره این کشتی گفت: چند ماه پیش که یک محموله از سوی ایران راهی یمن بود، خیلی زود با همتای خود [ظریف] تماس گرفتیم و گفتیم که این امر می‌تواند باعث یک رویارویی جدی شود و ما آن را تحمل نمی‌کنیم. وی نیز در مدت زمانی بسیار کوتاه با من تماس گرفت و گفت قرار نیست این محموله به زمین برسد یا از آب‌های بین‌المللی خارج شود و بعد راهی کشور خودشان شد.^{۲۷} این اقدام موجب شد شکستی در عرصه جنگ دیپلماتیک برای دولت یازدهم در مقابل ائتلاف رقم بخورد. بعد از این اقدام، شاهد اقدامی جدی و عملی برای شکست محاصره ظالمانه مردم یمن از سوی دولت نبودیم.

ظریف همچنین در دیدار با آموس نماینده دبیرکل سازمان ملل در امور بشردوستانه، با اشاره به پیشنهادات متنوعی که طرف ایرانی برای ارسال کمک به داخل یمن به خانم آموس ارائه داد، اظهار داشت: متأسفانه طرف سعودی نسبت به برقراری آتش بس پایبند نبوده و به دلیل نقض مکرر آتش بس، ارسال کمک‌های سازمان ملل از جمله ایران فراهم نشد.^{۲۸}

امیر عبداللهیان نیز در این به موقعیت جغرافیایی ایران و همچنین توجه مردم کشورمان به کمک به مردم یمن اشاره کرد و گفت: در این راستا آمادگی ارسال هر کمکی را داریم و حتی پیشنهاد دادیم که جزیره کیش به عنوان دپوی کمک‌ها مورد استفاده قرار گیرد.^{۲۹}

27 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/448135/>

28 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/419109/>

29 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/419109/>

- از سرگیری گفتگوی ملی یمنی و تحت هدایت مردم یمن و با مشارکت نمایندگان همه احزاب سیاسی و گروه‌های اجتماعی این کشور

از جمله تلاش‌های دولت و وزارت امور خارجه، اقداماتی در راستای آغاز گفتگوهای طرف‌های درگیری در یمن بود. روحانی در همین راستا آغاز مذاکرات یمنی-یمنی بدون دخالت خارجی را محورهای تلاش برای رسیدن به صلحی پایدار در یمن دانسته و خاطرنشان کرده بود: ایران آماده همکاری با سازمان ملل، نماینده دبیر کل و کشورهای منطقه برای بازگشت ثبات به یمن است.^{۳۰}

ظریف نیز در دیدار با همتای عمانی خود با تأکید بر گفت‌وگوهای یمنی-یمنی گفت: چارچوب‌های یکجانبه‌گرایانه برای حل و فصل بحران یمن مورد انتقاد ماست و دریافتن راه‌حل‌ها نمی‌توان جمعیت مورد توجهی از مردم یمن را نادیده گرفت.^{۳۱}

مرضیه افخم سخنگوی سابق وزارت امور خارجه نیز در اظهاراتی بیان کرده بود: همفکری و مشارکت همه جریان‌ها و احزاب در روند سیاسی و هوشمندی مردم فهیم یمن می‌تواند ثبات، امنیت و شکوفایی را به این کشور بازگرداند.^{۳۲}

امیر عبدالله‌هیان، معاون عربی آفریقایی ظریف نیز در راستای این طرح افزود: مردم یمن قطعاً چنین اجازه‌ای را به عربستان و هیچ کشور دیگری نخواهند داد که برایشان تصمیم بگیرند؛ مردم فهیم و گروه‌های متنوع یمنی در نشست گفتگوی ملی فراگیر در ژنو با نظارت سازمان ملل درباره توافقات سیاسی قابل قبول گفتگو و تفاهم خواهند کرد.

30 . <http://www.asriran.com/fa/news/419558/>

31 . <http://www.tabnak.ir/fa/news/507445/>

32 . <http://kayhan.ir/fa/news/11865>

وی همچنین در دیدار با ولفگانگ برولهارت مدیرکل خاورمیانه وزارت خارجه سوئیس، توقف جنگ و ارسال کمکهای انسان دوستانه در یمن را ضروری برشمرد و گفت: جمهوری اسلامی ایران از ایده گفتگوهای فراگیر ملی در یمن حمایت می کند.^{۳۳}

حسین امیر عبداللهیان همچنین در مصاحبه با شبکه المنار گفت ما از ملت مظلوم یمن و همچنین گفتگوی داخلی یمنی به شدت حمایت می کنیم.^{۳۴}

ظریف نیز در مصاحبه با یورونیوز با منع کشورها از مشارکت در عملیات نظامی عربستان در یمن، گفت: دیگران نباید در گفت وگوهای یمن مشارکت کنند. این مذاکره ای بین یمنی ها و کشورهای خارجی یا مذاکره بین قدرت های خارجی نیست. وی ادامه داد: «قدرت ها خارجی نباید برای آینده یمن شرط بگذارند یا درگیر مذاکره شوند. آنچه که آن ها باید انجام دهند، تسهیل گفت وگو میان جناح های مختلف یمنی است. و این چیزی است که ما آماده انجام آن هستیم.^{۳۵}

امیر عبداللهیان همچنین در دیدار با بوگدانف در رابطه با بحران یمن بیان کرد: ما حامی این هستیم که همه گروه های سیاسی یمن در آینده کشور خود نقش داشته باشند.^{۳۶}

وی همچنین در دیدار با الیاسون، قائم مقام دبیرکل سازمان ملل متحد، افزود: جمهوری اسلامی ایران در رایزنی با نماینده دبیرکل سازمان ملل در امور یمن می باشد و ما از مذاکرات میان طرف های یمنی استقبال می کنیم.^{۳۷}

33 . <https://www.yjc.ir/fa/news/5520682/>

34 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/202414/>

35 . <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13940128000062>

36 . <http://sedayiran.com/fa/news/80799/>

37 . <http://tabnak.ir/fa/news/538776/>

تاکنون چندین نشست میان گروه‌های یمنی در کشورهای سوییس، اتریش و عمان به منظور دستیابی به آتش بس و تشکیل دولت برگزار شده که هر بار به دلیل کارشکنی سعودی‌ها به شکست منجر شده است. در این بخش به مواضع دولت در قبال دو نشست مهم در این زمینه اشاره می‌شود.

الف) نشست ریاض

حسین امیرعبداللہیان معاون عربی آفریقای وزارت امور خارجه، اقدام عربستان را در برگزاری نشست ریاض، حرکتی نمایشی برای کاستن فشارهای بین‌المللی و افکار عمومی بر خود دانست. امیرعبداللہیان بار ادعای عربستان مبنی بر آتش بس پنج روزه در یمن افزود: در حالی که در این پنج روز پدیده‌ای به نام آتش بس واقعی شکل نگرفت، حرکت نمایشی دیگری با نام نشست ریاض با حضور ناقص برخی گروه‌های یمنی آغاز شد. وی گفت: این کنفرانس نیز که قرار است امروز با صدور بیانیه‌ای پایان یابد از نظر ما هیچ دستاوردی نخواهد داشت. امیرعبداللہیان افزود: شتابزدگی عربستان و حرکت این کشور جلوتر از سازمان ملل نه فقط به حل و فصل مسائل یمن کمکی نمی‌کند بلکه باعث تاخیر در روند سیاسی و اقدامات این سازمان خواهد شد.^{۳۸} معاون وزیر امور خارجه همچنین، نشست ریاض را نشستی نمایشی و شتابزده دانست و افزود: برگزاری این نشست کمکی به رفع مشکل نمی‌کند و سعودی‌ها با این حرکت نمایشی در پی کاهش نقش سازمان ملل متحد هستند تا راساً درباره یمن تصمیم بگیرند.^{۳۹}

38 . <http://sedayiran.com/fa/news/61677/>

39 . <http://sedayiran.com/fa/news/61677/>

ب) نشست ژنو

امیر عبداللهیمان در خصوص پیشنهاد انصارالله برای حضور ایران در مذاکراتی که قرار است در ژنو برگزار شود نیز عنوان کرد: تأکید ما بر حضور همه طرف‌های یمنی و سازمان ملل است و اینکه کشورها صرفاً نقش تسهیل کننده داشته باشند.^{۴۰}

محمد عبد السلام سخنگوی جنبش انصار الله یمن در یک گفتگوی تلویزیونی خواستار توقف فوری تجاوز عربستان به یمن به عنوان پیش شرط شرکت در نشست ژنو شد.^{۴۱}

- تشکیل دولت فراگیر وحدت ملی یمن

در همین راستا ظریف در نامه به بان کی مون با اشاره به این بند مورد درخواست ایران افزود: جمهوری اسلامی ایران تأکید می کند که این منازعه راه حل نظامی ندارد و تنها راه برقراری صلح و ثبات، ایجاد شرایطی است که همه احزاب یمنی، بدون مداخله خارجی بتوانند دولت وحدت ملی و فراگیر خود را تشکیل دهند.^{۴۲}

40 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/419109/>

41 . <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/419554/>

42 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/199600/>

۲- رایزنی‌های منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای

وزارت امور خارجه به عنوان دستگاه مسئول در پیشبرد طرح دولت برای پایان بحران یمن، تا کنون تلاش‌های گسترده‌ای را برای اجرای شدن طرح مذکور اعمال کرده است. از جمله این تلاش‌ها می‌توان به سفرهای متعدد، دیدارها و رایزنی‌ها در سطوح مختلف با مقامات و مسئولین سایر کشورها اشاره کرد. در همین راستا، محمدجواد ظریف، چند روز پس از آغاز تهاجم علیه یمن، سفری به پاکستان و عمان انجام داد و با مقامات این کشورها به گفتگو نشست. وی در پاکستان با سرتاج عزیز مشاور نخست‌وزیر پاکستان در امنیت ملی و امور خارجی، نواز شریف نخست‌وزیر، رضاریانی رئیس مجلس سنا، ژنرال راحیل شریف فرمانده ارتش و ایاز صادق رئیس مجلس ملی پاکستان به رایزنی پرداخت و پس از آن در سفر به مسقط نیز درباره اوضاع یمن با وزیر خارجه عمان به گفتگو پرداخت.^{۴۳} ظریف همچنین چندی بعد در تماس تلفنی با یوسف بن علوی با حساس خواندن شرایط منطقه گفت: جمهوری اسلامی ایران در چارچوب طرح ۴ ماده‌ای خود آمادگی دارد هر گونه کمک لازم را برای توقف عملیات نظامی و آغاز گفت‌وگوهای بین‌همه‌اطراف یمنی انجام دهد.^{۴۴} ظریف همچنین در دیدار فیصل مقداد قائم‌مقام وزیر امور خارجه سوریه در خصوص بحران یمن هم اظهار داشت: ما عمیقاً نگران کشتار مردم بی‌دفاع و بیگناه یمن و تخریب زیرساخت‌های این کشور هستیم و همه تلاش خود را برای توقف این کشتار به کار می‌بریم.^{۴۵}

43 . <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13940120000138>

44 . <http://sedayiran.com/fa/news/56096/>

45 . <http://shafaf.ir/fa/news/320868/>

ظریف همچنین در مقاله ای که در نیویورک تایمز منتشر شد به طرح ایران برای یمن اشاره داشت: یکی از موضوعات ضروری و فوری در میان فجایع جاری در منطقه ما یمن است. ایران یک رهیافت معقول و اجرایی برای حل این بحران دردناک و غیرضروری ارائه داده است. طرح چهار ماده‌ای ما خواستار آتش بس فوری، کمک‌های انساندوستانه برای غیرنظامیان یمنی، تسهیل گفتگو میان گروه‌های یمنی و تشکیل یک دولت فراگیر گسترده و وحدت ملی است.^{۴۶}

حسین امیر عبدالله‌یهان نیز به عنوان معاون عربی آفریقایی وزارت امور خارجه و مسئول پیگیری پرونده، در گفتگوی تلفنی با «باگدانف» معاون وزیر خارجه روسیه و نماینده رئیس جمهور این کشور در امور خاورمیانه اظهار داشت: ایران از روسیه انتظار دارد تا به تلاش‌های دیپلماتیک و رایزنی‌های خود با مقامات کشورهای مختلف ادامه داده تا حملات نظامی سعودی فوراً متوقف و محاصره دریایی یمن پایان پذیرد.^{۴۷}

وی همچنین در جریان سفر به مسکو با بوگدانف دیدار کرده و بیان داشت: با آقای بوگدانف و مقامات دیگر وزارت امور خارجه روسیه، مذاکرات مهمی درباره مساله یمن صورت گرفت. وی افزود: تهران و مسکو از تمام امکانات خود برای کمک به مردم یمن استفاده می‌کنند و پشتیبان تلاش‌های «اسماعیل شیخ» نماینده دبیرکل سازمان ملل و گفت‌وگوهای سیاسی میان طرف‌های یمنی در مسقط هستند.^{۴۸}

ظریف در دیدار با مارتین شولتز رییس پارلمان اروپا توجهات را به بحران یمن جلب کرد و افزود در اثر محاسبات غلط حمله به یمن، گروه‌های افراطی و تروریستی

46 . <http://fararu.com/fa/news/230629/>

47 . <http://www.yjc.ir/fa/news/5177766/>

48 . <http://sedayiran.com/fa/news/80799/>

در جنوب این کشور تقویت شده‌اند.^{۴۹}

ظریف همچنین در نشست خبری با المار بروک، رییس کمیته روابط خارجی پارلمان اروپا بیان کرد: باید بمباران یمن متوقف شود؛ که به صورت روزانه علیه مردم یمن انجام می‌شود. دیگر اهداف نظامی در آن جا وجود ندارد. ظریف تصریح کرد: غیر نظامی‌ها در یمن کشته می‌شوند و ما باید این فرآیند را هم اکنون متوقف کنیم و به ظلم‌هایی که در یمن صورت می‌گیرد پایان دهیم.^{۵۰}

وی همچنین در کنفرانس مشترک خبری با موگرینی در بروکسل: ما برای رسیدن به راه حل سیاسی در سوریه و یمن با اتحادیه اروپا گفتگو و مشورت خواهیم داشت.^{۵۱}

ظریف در تماسی با بان کی مون، با اشاره ادامه حملات عربستان سعودی به مردم و زیرساخت‌های یمن بر توقف فوری این حملات و ارسال کمک به مردم بی‌دفاع این کشور تاکید کرد.^{۵۲}

وزیر امور خارجه همچنین در دیداری که با اسماعیل ولد الشیخ احمد، نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل در امور یمن داشت، ضمن تاکید بر مواضع اصولی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر برقراری آتش بس و موفقیت روند سیاسی، اظهار کرد: جمهوری اسلامی ایران بر نقش و اعتبار سازمان ملل متحد در یافتن راه حل

49 . <http://www.mfa.gov.ir/index.aspx?siteid=1&fkeyid=&siteid=1&fkeyid=&siteid=1&pageid=176&newsview=380444>

50 . <http://www.mfa.gov.ir/index.aspx?siteid=1&fkeyid=&siteid=1&fkeyid=&siteid=1&pageid=176&newsview=380372>

51 . <http://www.mfa.gov.ir/index.aspx?siteid=1&fkeyid=&siteid=1&fkeyid=&siteid=1&pageid=176&newsview=380251>

52 . <http://www.ana.ir/news/23752>

سیاسی بحران در یمن تاکید دارد و خواستار مشارکت همه گروه‌های یمنی در این فرآیند است.^{۵۳}

حسین امیر عبدالله‌یهان نیز در راینزی تلفنی با اسماعیل ولد الشیخ احمد نماینده دبیرکل سازمان ملل متحد در امور یمن، ضمن اعلام حمایت تهران از تلاش‌های نماینده دبیرکل سازمان در امور یمن بر ضرورت تحرك بیشتر برای یافتن راه حل‌های سیاسی و پایان بخشیدن به جنگ و شروع گفتگو طرف‌های یمنی تاکید کرد.^{۵۴} وی در گفتگو افزود: جمهوری اسلامی معتقد است گروه‌ها و احزاب یمنی می‌توانند زیر نظر سازمان ملل به توافق پایدار دست یابند.^{۵۵}

۳- محکومیت اقدامات متجاوزین به یمن

از آغاز حمله ائتلاف سعودی به مردم یمن، دولت همواره این اقدام را تقبیح و محکوم کرده و سعی داشته با عنوان کردن آن در مجامع جهانی و ایجاد حساسیت در افکار عمومی، موجی از انزجار را در جهت محکومیت این اقدام غیر منطقی جلب کند. در همین راستا روحانی در محکومیت این اقدام عربستان بیان داشته بود: جنگی که امروز در یمن پیش آمده جنگ نیست بلکه حمله نا جوان مردانه یک همسایه است، آن همسایه به جای این که به مردم همسایه خود کمک کند، با هواپیماهایی که از قدرت‌های بزرگ گرفته بر سر مردم بمب می‌ریزند.^{۵۶}

53 . <http://www.tabnak.ir/fa/mobile/news/548360/>

54 . <https://www.yjc.ir/fa/news/5498158/>

55 . <http://www.tabnak.ir/fa/news/514796/>

56 . <http://fararu.com/fa/news/232764>

رئیس‌جمهور همچنین در مراسم رژه نیروهای مسلح در محکومیت اقدامات عربستان بیان داشت: بمباران مردم مظلوم و بی‌گناه یمن به چه معناست؟ دنبال چه هدفی می‌گردید؟ آیا کشتن کودکان برای شما قدرت‌آفرینی می‌کند؟ برای شما اقتدار به وجود می‌آورد؟ شما بذر کینه را در دل مردم منطقه نشاندید و پاسخ آن را دیر یا زود خواهید دید.^{۵۷}

وزیر امور خارجه نیز در دیدار با اسماعیل ولد الشیخ احمد، نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل در امور یمن با بیان این نکته که شرایط فاجعه‌بار در یمن باید متوقف شود، افزود: ماه‌ها تجاوز و رویکردهای نظامی جزویران ساختن زیرساخت‌های یمن و کشته و مجروح شدن مردم بی‌گناه این کشور، نفعی دربر نداشته است.^{۵۸}

امیر عبداللهیان در مصاحبه‌ای در محکومیت عربستان به عنوان مهاجم در جنگ یمن اعلام کرد: متأسفم اعلام کنم کشوری مانند عربستان که در مجموعه کشورهای اسلامی می‌تواند نقش موثر و سازنده‌ای در قبال تحولات منطقه و جهان اسلام داشته باشد، امروز در تجاوز علیه مردم بی‌پناه و مظلوم یمن دقیقاً از همان رفتار و الگوی جنایتکارانه رژیم صهیونیستی در غزه استفاده می‌کند.^{۵۹} وی همچنین در مصاحبه‌ای اعلام کرد: رفتار عربستان در محاصره یمن و ممانعت از ارسال کمک‌های انساندوستانه بدون واکنش نخواهد ماند.^{۶۰} معاون وزیر امور خارجه همچنین افزود: نتیجه تداوم تجاوز سعودی به یمن چیزی جز ناامنی عربستان و منطقه مشترک ما نخواهد بود.^{۶۱} وی همچنین در رایزنی تلفنی با نماینده ویژه دبیرکل در امور یمن بیان کرد:

57 . <http://www.iribnews.ir/fa/news/80570/>

58 . <http://www.tabnak.ir/fa/mobile/news/548360/>

59 . <http://sedayiran.com/fa/news/61677/>

60 . <http://mfa.ir/index.aspx?siteid=1&pageid=2018&newsview=337936&pro=nobak>

61 . <http://mfa.ir/index.aspx?siteid=1&pageid=2018&newsview=337936&pro=nobak>

ایران از ابتدای حملات نظامی خارجی به یمن به صراحت اعلام کرد اقدام نظامی عربستان خطایی استراتژیک است که تنها نتیجه آن کشتار مردم یمن و گسترش تروریسم و ناامنی در منطقه حساس خلیج فارس خواهد بود.^{۶۲}

روحانی همچنین در اظهار نظر دیگری با تاکید بر اینکه مداخله غیرمسئولانه برخی کشورها در یمن با احکام اسلام و مقررات بین المللی سازگاری ندارد، این مداخلات راناشی از عدم تعادل فکری و روحی مداخله کنندگان توصیف کرد.^{۶۳}

۴- خطر گروه های تروریستی

از دیگر اقدامات دولت در قضیه یمن، می توان به جلب توجه سایر کشورهای منطقه ای و فرمانطقه ای نسبت به پیامدهای این بحران اشاره کرد. جنگ یمن علاوه بر تلفات پرشمار انسانی و نقض حقوق بشر و ظلم به مردم یک کشور، موجب تقویت گروه های تروریستی در منطقه شبه جزیره عربستان می شود که این امر در دراز مدت به ضرر تمامی کشورهای منطقه تمام خواهد شد. دولت همواره تلاش داشته تا کشورهای مختلف را نسبت به وجود این خطر آگاه ساخته و از این رهگذر مقدمات اجماع منطقه ای و جهانی علیه اقدام عربستان در حمله به یمن را فراهم آورد.

62 . <http://www.tabnak.ir/fa/news/514796/>

63 . <http://www.president.ir/fa/86375>

در همین راستا محمد جواد ظریف در کنفرانس مطبوعاتی مشترک با سرتاج عزیز مشاور نخست وزیر پاکستان در امنیت ملی و امور خارجی در بیان اهمیت اوضاع یمن بیان داشت: اوضاع یمن بسیار مخاطره آمیز است و هم از نظر انسانی و هم نظر اسلامی اوضاعی ناگوار دارد و می‌تواند مخاطرات جدی برای منطقه داشته باشد... گروه‌های تروریستی القاعده و داعش برای تصرف یمن منتظر هستند و برای آن دندان تیز کرده‌اند و حتی بر نقاطی از این کشور هم مسلط شده‌اند.^{۶۴}

ظریف همچنین در نامه خود به بان کی مون در موضوع اوضاع یمن افزوده است: این شرایط ممکن است به بدتر شدن شرایط تنش آلود در این منطقه که در حال حاضر با یکی از خشن‌ترین اشکال افراطی‌گری و هجمه چند لایه و شوم تروریست‌های مورد حمایت نیروهای خارجی، درگیر است، بیانجامد. با تداوم عملیات هوایی خارجی این گروه‌های تروریستی هستند که موقعیت راهبردی خود را مستحکم نموده و از شرایط موجود بیشترین بهره‌را می‌برند.^{۶۵}

حسین امیر عبداللهیان نیز در جمع خبرنگاران در مسکونیز به همین موضوع اشاره کرد و افزود: در حالی که همه ما در باره مسائل سوریه و عراق و مبارزه با تروریسم سخن می‌گوییم و عمل می‌کنیم، سیاست نادرست عربستان در بکارگیری زور علیه یمن منجر به رشد تروریسم در این کشور شده است. وی افزود: ما به شدت نگران رشد فزاینده تروریسم در یمن در آینده نزدیک هستیم.^{۶۶}

64 . <http://sedayiran.com/fa/news/54622/>

65 . <http://www.entekhab.ir/fa/news/199600/>

66 . <http://sedayiran.com/fa/news/80799/>

وی همچنین در دیدار با بوگداف، بار دیگر به این نکته اشاره کرده و افزود: ضمن انتقاد از سکوت سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در مورد یمن، توجه جامعه جهانی را به این مساله جلب می‌کنیم که اگر چاره‌ای برای حل این بحران اندیشیده نشود، پدیده تاسف‌بار رشد تروریسم و سیل مهاجران همه کشورهای را تهدید می‌کند.^{۶۷}

سخن پایانی

با توجه به آنچه که تا کنون بدان اشاره شد، می‌توان اینگونه دریافت که سیاست خارجی دولت یازدهم در قبال قضیه یمن، بیشتر جنبه‌ی انفعالی داشته است. البته باید اشاره شود که طرح ۴ ماده‌ای ایران برای برون رفت از شرایط بحرانی در یمن، تنها اقدامی است که می‌توان آن را به نوعی اقدام فعال در راستای حل بحران موجود دانست. البته این طرح نیز خالی از اشکال نبوده و از جمله ایرادات این طرح این است که با توجه به مواضع اتخاذ شده در قبال طرح ۴ ماده‌ای، به نظر می‌رسد این طرح نمی‌تواند طرفین درگیر را به نقاط مشترک چندانی برساند. دیگر انتقاد جدی به عملکرد دولت در قبال موضوع یمن را می‌توان موضوع کشتی نجات دانست که علیرغم پشتیبانی همه جانبه نظام جمهوری اسلامی از این طرح دولت و هزینه بر روی موضع دولت، بدون توجه به این اقدامات، وزارت امور خارجه از موضع خود عقب‌نشینی کرد و به نوعی شکست را در قبال تهدیدات پذیرفت.

البته با وجود انتقادات به برخی اقدامات دولت در قبال یمن، باید اشاره کرد که دولت هیچگاه از حق مردم یمن در استقلال کشور و تعیین سرنوشت خود، کوتاه نیامده و از این حیث موضع محکمی در قبال مخالفان مردم یمن اتخاذ کرده است. همچنین ذکر این نکته هم ضروری بنظر می‌رسد که توجه دولت به حل موضع از طریق تلاش‌های دیپلماتیک نیز امری قابل تحسین است.

با روی کار آمدن دولت یازدهم، سیاست خارجی ایران با تغییر مواجه شد. تغییر رویکردی که نه تنها بر جایگاه ایران در عرصه بین المللی اثرگذار بوده، بلکه در روابط ایران با کشورهای مختلف و تعامل با آنها نیز تاثیر بسزایی داشته است. منطقه غرب و جنوب غربی آسیا، یکی از مهمترین حوزه هایی است که تغییر رویکرد در سیاست خارجی دولت یازدهم، نمود بیشتری در آن داشته است. با توجه به اهمیت این منطقه برای جمهوری اسلامی ایران، به بازخوانی سیاست خارجی اعلامی دولت یازدهم در این منطقه پرداخته شده است.

www.Tabyincenter.ir

نشانی پایگاه اینترنتی:

۰۲۱ - ۲۶۱۵۳۳۳۹

شماره تماس جهت اعزام سخنران:

@Tabyincenter

شبکه (کانال) اندیشکده راهبردی تبیین در تلگرام: